

יום	יום להורש	יום מוהר"ן ח"א	ליקוטי ח"א	ליקוטי ח"א	משנה ברורה	השתפכות הנפש	שולחן ערוך
שבת	ד'	טו.	קעח	קעח	חורח	ז' ח'	ש"ל: א-ד
א	ה'	טז.	קעט	קעט	קמא:	ט"י	ש"ל: ב-ג
ב	ו'	טז.	קפ	קפ	קמב:	יא"ב	ש"ל: ד-ה
ג	ז'	טז:	קפא	קפא	קמב:	יג"ד	ש"ל: ו-ז
ד	ח'	יז.	קפב	קפב	קמג:	ט"ו ט"ז	ש"ל: ח-ט
ה	ט'	יז:	קפג	קפג	קמג:	יז"ח	ש"ל: י-יא
ו	י'	יח.	קפד	קפד	חורח	יט"כ	ש"ל: יב-יג

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

478 | פרשת דברים | ד' אב תשפ"ו

דבר המערכת

במה נקדם ה', נבואה שערינו בתודה חצרותיו בתהילה. שבת מעין עולם הבא אותה חוו וטעמו כל אברכי בני קהילתנו שהתקבצו יחדיו בשבת העברה להתענג על ה' ולהתרומם יחדיו מהבל הבלים של העולם הזה, לקבל מרבינו הקדוש את אשר צעק קודם הסתלקותו שהעולם הזה מטעה מאד ושלא ניתן לכך שיטעו אותנו.

שבת מופלאה ומרוממת זו מלאת אהבת חברים וגדושת דבורי תכלית מתוקים, עמוסת תפילות נלהבות וחזויה בהתרפקות לקרבת הצדיק, היתה מעין 'בצר הרחבת לי' בתוך כל מרירות האבילות ועל חורבן ירושלים ובית המקדש ועל העלמת פאר יופי וחן הצדיקים שאנו מתאבלים עליהם בימים אלו.

בתוך החשיכה הפרטית של כל אחד ובתוך ים היגיון העוטף את העם היושב בציון מעוצם הגזירות המרות הניתכות על יראי ה', האיר לנו השי"ת בהביק של אור, להודיענו כי הוא אתנו עמנו ואצלינו ובוודאי יתהפכו כל החשכות למאורות גדולים, והיא שנותנת לנו כח לקונן ולקוות ולבקש על העתיד, וכפי שרבי נתן כותב לבנו בשבוע שחל בו תשעה באב (א' ואתחנן תקצ"ה): "לעת עתה עת צרה גדולה הוא וגם כי הימים הם ימי צרות ישראל בין המצרים, ואין לנו עתה שום חיות כי אם על ידי הלימוד הקדוש של בצר הרחבת לי, שאני רואה הרחבות נפלאות בכל יום בתוך מעוף צרה ומצוקה". ובהמשך דבריו כותב: "ועל כן גם עתה אשרינו מה טוב חלקנו, ובודאי רבי פייוויל צדק בדבריו בהתפארו אשרינו בכל פעם, וגם עתה אנו צריכים להחיות עצמנו בזה כדי שיהיה לנו כח לומר הקינות בכל לב ולשבר לבנו כראוי כל אחד על חלקו שיש לו בחורבן בית המקדש וצרות ישראל בכלל ובפרט".

גם אנו מסיימים בתפילה ובקשה בלשון זהבו של רבי נתן שם: "השם יתברך ירחם עלינו שנוזה להיות בכלל המתאבלים על ירושלים ולראות בשמחתה לראות צמיחת קרן ישועה בכל עת, ויעשה עמנו אות לטובה ונפשינו תגיל בה' תשיש בישועתו".

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

הרבי רבי זושא זיע"א היה מתעורר וקם מדי לילה בַּחצוֹת הַבְּתִיעוּרוֹת גְּדוֹלָה מֵאֹד, וְשָׁמְעוּ אֵיךְ שְׁאוֹמֵר לְעֵצְמוֹ: "זוֹשָׁא זוֹשָׁא, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ עֲדֵין חָרֵב וְהָקֵץ שׁוֹכֵב עֲדֵין בְּמִטָּה". "זוֹשָׁא זוֹשָׁא, דָּעֵר בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵיזָן נָאךְ חָרוֹב אוֹן דוֹ לִיגֶסֶט נָאךְ אֵין בְּעֵט". וְתִכְף קָם בְּזִרְיוֹת מַעַל יָצִיעוֹ לְעִרְכָּת תִּקּוֹן חֲצוֹת.

(שיח שרפי קודש)

הַשִּׁיבֵנוּ ה' אֵלֵינוּ וְנִשְׁוֹבָה

עוד לפני בקשת הסליחה והמחילה, לפני הקבלה על העתיד, נצטוונו ביום זה לחוש לרגע את הבושה הצורבת, להביט נכוחה על המצב הכאוב והשפל ועל הבגידה הנוראה שעשינו, להרגיש את האפסיות ואת האין לי הוויה בעולם' (עיי"ש באות ב'), ורק אחר כך לצעוק השיבנו ה' אליך...

טבע בני אנוש לברוח מהבושה הזאת, אפילו בין אדם לחברו כשבאים לבקש סליחה קשה להודות ולהכיר בעוול שעשינו לזולתנו ומנסים בכל דרך לחפות ולתרץ את מעשינו, אבל חז"ל דורשים מאתנו ביום זה פשוט להתבייש, ללעוס ולטעום היטב את הבושה הזאת ולא לברוח הימנה, לא להסיח את הדעת בשום פנים, לעצור את כל ההתעסקויות וההנאות ופשוט לישב ולהתבייש היטב.

זוהי מהות האבילות, להתבונן ולהתבייש על המעשים שגרמו את החורבן הנוכחי, וכפי שרבי נתן כותב (לקוטי הלכות, הרשאה ג-ט): **"עיקר האבילות הוא להתאבל על מעשיו שעשה שהם גרמו חורבן בית המקדש וצריך להתאבל על עוונותיו ולבכות עליהם מאד מאד ולשפוט את עצמו ולפשפש במעשיו ולתקנם מעתה ועל ידי זה יזכה לבנין בית המקדש"**.

זוהי גם מהות הישיבה על הקרקע, וכפי שרבי נתן מבאר: **"צריכים להתאבל מאד על חורבן בית המקדש ולישב לארץ ולהשפיל דעתו באמת"** (שם, ראשית הגז ג-כ), וכך גם חליצת הנעליים, וכלשוננו: **"כל אלו שחיבובם חז"ל בחליצת מנעלים, כגון בתשעה באב, עיקר הכוונה היא בשביל תשובה, כמובא בספרים ובשולחן ערוך שזה עיקר הכוונה כדי שיתביישו וישובו, כי כשמוכרח לחלוץ מנעליו הוא בושה גדולה, כי עיקר כבוד האדם הוא על ידי המלבושים, וכל יופי המלבושים אינו נחשב כלל בלא מנעלים כנראה בחוש שאפילו אם ילבש האדם כל מיני מלבושי כבוד כשלא יהיו לו מנעלים ברגליו בודאי יהיה ללעג ולקלס, וכשאינו לו מנעלים ח"ו מתבייש מאד והבושה היא בחינת תשובה, וזוהי התיקון שלהם, מאחר שמתביישים ושבים בתשובה על הפגם שלהם"** (שם, יבוס ג-י).

בד בבד, חייבים להזהר בעת הבושה שלא לבוא לידי עצבות, וכפי שמזהיר (שם, שבת ז-מה): **"כי צריך להתבייש בעצמו מעוונותיו ופגמיו עד שיהיה נשפך דמיו בקרבו, אבל אעפ"כ צריכים להיות בקי בהלכה זאת מאד שלא יבוא על ידי זה לעצבות ומרה שחורה וצריכים ליהרר שלא יתאחזו העצבות מהלב ונשבר"**.

המשך בעמוד ד'

ליל תשעה באב, כולם יושבים שפופים על הארץ, חלוצי מנעלים, מצטרפים בקול חרישי להמייט מגילת איכה. גם הוא יושב שם, מבלי להבין מה פשרה של ישיבה זו, לא שאין לו על מה לבכות, אבל למה לשבת על הארץ במין דכאות רוח כזו, מוטב היה לפי הבנתו אם היו עושים יום תפילה וצעקה לבנין הבית, אבל סתם לשבת כמעט דוממים, מושפלים ונמרטים, מה טעם יש בכך.

סולמות פלאיים יצר הקב"ה בעולמו, סולמות שמקשרים בני אדם שפלים מאד מאד, כאלו המונחים בבור תחתיות עמוק ביותר, ובכח סולם שכלם ביכלתם להתקשר ולהתחבר לרום רמו של עולם. אחד מסולמות המופלאים הללו היא מדת הבושה. אפשר שאדם שנכשל ל"ע בחמורי חמורות ומונח בשאול תחתיות ומתחתיו ה", מדת הדין נותנת להשליכו חלילה לארץ גזירה, אבל אם הוא מתבייש במעשיו ומייחל לצאת משם, הרי שבושה זו מקשרת אותו לרום רומי קדשי הקדשים.

כך מלמדנו רבינו הקדוש (בלקוטי מוהר"ן ח"א, ו'), שעיקר התשובה היא הבושה, ותחילתה היא, לקבל את הבזיונות שמבזים אותו ולא לענות למי שמבייש, אלא לסבול ולהכיל את הבושה, להבין שאכן מפני שמרד בקונו אין לו זכות קיום מחמת עצמו, אך יחד עם זאת לייחל לחסד חנים שה' ירחמנו, ולהאמין ולהתחזק שגם אם במדרגה התחתונה מאד יש לו תקוה עדיין. בושה שכזו מחברת ומקשרת את האדם השרוי בשפל המדרגה לקדושת בית המקדש מקור הדעת, לקדושת הצדיקים העליונים ולרום הכתר העליון (עיי"ש באות ה' ובאות ד').

גם בתשעה באב אנו עוסקים בתשובה על כל הפשעים שגרמו לאבותינו את חורבן בית המקדש ושגורמים לנו שייחשב בדורנו כאילו החרבנוהו, אך **עיקר נקודת התשובה והעבודה ביום הזה הוא להתבייש, להבין ולהכיל ולחיות ולנסות להרגיש את מכות הבושה מפני בוראנו, להתבונן איך יתכן שכן מלך שהיה ברום המדרגות והמעלות גרם בטפשות מעשיו לריחוק שכזה, איך יתכן לבגוד במטיב עצום ונשגב שכזה, לצעוק לעצמינו ולבוראינו איך ואיכה היתה הרעה הזאת, איך הכנסנו בידינו צחנה נוראה שכזו בתוך היכל המלך, איך לקחנו את המח הקדוש שלנו שהיה אמור להיות בית קדשי הקדשים משכן מפואר לה', ומלאנו אותו בזבלים מצחינים ומזוהמים, איך הגענו למצב שפל שכזה...**

לקדושים אשר בארץ המה!

שם מסוגל ביותר לזה, ובפרט במירון על קבר רשב"י זיע"א" (ימי שמואל, חלק ג, פרק יא).

ואכן כתוצאה מכך, גם צורת ההשתטחות על קברי הצדיקים, אינה באופן של "טיול" או סתם אמירת תהילים כדי לצאת ידי חובתו וכיו"ב, אלא לעסוק שם בתשובה בלב נשבר ונדכה. וכפי שמתאר זאת מוהרנ"ת בליקוטי הלכות וכתב: "על פי הרוב נוהגין להתמרמר מאד על קברי הצדיקים במרירות גדול ובלב נשבר מאד מאד" (ליקוטי הלכות, קרחא וכתובת קעקע ג, ה).

כי אכן עיקר התכלית והמכוון של ההשתטחות על קברי הצדיקים, הוא על דרך המסופר ב'מעשה מחיגר' (סיפורי מעשיות, מעשה א) על הגזלן שהתעורר בתשובה "און האט גיריסן קברים", וצעק במר נפשו על חטאיו ועוונותיו ופשעיו, ובזה זכה שיתן לו הצדיק דרך לתשובה.

ונסיים בדברי תפילתו של מוהרנ"ת על ענין זה, שממנו נוכל ללמוד ג"כ מתוך איזה כיסופים ורצונות עלינו לבוא לקברי הצדיקים, וכך הוא משתתף בתפילתו:

"גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, והם נקראים חיים תמיד. ותזכני להיות רגיל ביותר לבוא על ציון קבריהם הקדושים, ולהשתטח שם, ולפרש שיחתי לפנייהם באמת כאילו היו בחיים חיותם ויותר ויותר. ואזכה לעורר רחמי לבם עלי, ויהמו ויכמרו רחמיהם עלי, אשר אני כלוא וסגור כל כך שנים במקומות כאלו הרחוקים ממך כאשר הם יודעים בבירור כל עניינינו ומהותנו בזה העולם העובר מתחילה ועד סוף. והם יודעים עוצם הרחמנות שיש על האדם העובר בעולם הזה כאורח נטה ללון, ואינו חושב על אחריתו מה יעשה בעולם העומד והקיים לעד ולנצח נצחים. מרא דעלמא כולא, הגוף שלך והנשמה שלך חוסה על עמלך ועשה למען שמך ועזרני והושיעני ישועה שלמה ואמיתית" (ליקוטי תפילות, לג).

לכבוד יום ה' אב, החל במוצאי שבת קודש, אשר בו יעלו רבים להשתטח על ציונו הקדוש של הארז"ל בעיה"ק צפת תובב"א. אמרנו לעורר את הלב מעט בענין הכוונה הנכונה בהשתטחות על קברי הצדיקים. וזה החלי בס"ד:

מודעת זאת בכל הארץ גודל מעלת ההשתטחות על קברי הצדיקים, אשר בכוחה לפעול ישועות גדולות ועצומות. וכבר כתב רבינו בספר המידות: **"על ידי השתטחות על קברי הצדיקים, הקדוש ברוך הוא עושה לו טובות, אף על פי שאינו ראוי לכך"** (ספר המידות, צדיק קעג).

ואכן בימינו התפשט מאד ב"ה ענין הנסיעות לקברי הצדיקים אצל כל החוגים, אך עדיין צריכין למודעי שעיקר הכוונה והתועלת בהשתטחות על קברי הצדיקים, אינה רק לפעול ישועות גשמיות, בני חיי ומוזני רְיָחִי. אלא עיקר כוונתנו בהשתטחותנו על קברי הצדיקים היא לזכות על ידי זה לתשובה, לתקן את אשר עיווננו, ולהתעורר מעתה לילך בדרך הישר, לעבוד את ה' בכל לב ונפש.

וכפי אשר אנו רואים בעיינינו בציון רבינו הקדוש, שעיקר הנושא אשר סביבו נעים כל התפילות והזעקות, ואף השיחות בין החברים המתקבצים, הוא עבודת ה': להינצל מתאוות העולם הזה ולהתקרב להשם יתברך.

וכפי שמתאר רבי שמואל הורוויץ בשפתו הלבבית, את אשר העיד בפניו רבי שלמה קאוולער על אשר ראו עיניו באומן: **"כל הדיבורים שאחד מדבר לחברו, הם רק מהתכלית ומעבודת השם, ולא שמע שום פעם שיהיו מדברין מגשמיים וכו', רק מהתכלית ותשובה ועבודת ה' וכו'.**

ואף שבודאי צריכים לבקש גם על כל צרכיו הגשמיים, אעפ"כ עיקר מגמתנו בהשתטחותינו על ציון רבינו היא לזכות לשוב בתשובה ולהתקרב לה'.

פניני התחזקות והתעוררות

שנערכו ונעבדו מתוך אוצרות שיחותיו של הגרי"מ שכנער שליט"א

שביבי אור

פניני פרק אבות

המצוה שלפניו, מכיון שהאחרת תיעשה ע"י אחרים, משא"כ אם המצוה האחרת תיבטל איז מחוייב הוא לעשות את המצוה שיכולה להתבטל ח"ו (אין אני מאריך בזה כי אם הבאתי לך לדוגמא).

ולעניינינו, בלב מוהרנ"ת בערה מצוה שאין לה דורשים, כי ידע שהת"ח ימצא מקום לפי כבודו להתאכסן. וכשראה אנשים נעזבים בלי דורשים - בער לבו בקרבם לקרבם. נמצא שע"ז כל האורחים מצאו מקומם, והכל על מקומו בא בשלום, ומצות הכנסת אורחים נשלמה בין בעלי בתי העיר, וע"ז נאמר **"הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות"** (אבות פ"ב).

אני מרגיש שלא השלמתי את ההסבר כ"כ, ואני מקוה שאתה בעצמך תמצא בו קצת להירות נפשי.

ודבר אחד עוד רציתי להדגיש, כי כתבתי בענין הכנסת אורחים לכל ישראל, אולם מובא בגמ' (ברכות ז' ע"א) מימרא דאביי "לעולם יהא אדם ערום ביראה", כי גם ביראה צריך חכמה ודעת.

שמעתי פעם פתגם על המשנה בפרקי אבות (פ"א ה) **"ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה"** - איזה המשך ושייכות יש ל'עניים בני ביתך' ל'אל תרבה שיחה עם האשה'. ושמעתי, כי אמנם זה נכון מאד ומעלה גדולה שיהיו עניים בני ביתך, אולם תראה שיהיו עניים כאלו שלא מרבים שיחה עם האשה, כי אל"כ, מוטב לקרבם מרחוק ולא להכניסם הביתה.

עובדא ראיתי אצל ר' יונה לעביל ע"ה, שבשכונת קטמון הי' עני שלא הי' ראוי להכניסו הביתה, והי' ר' יונה מביא לו מיני מאכלים של שבת לתוך בית הכנסת וקרבו שם מאד בדרך כבוד".

(אוסף מכתבים, ט')

ומצאתי בחז"ל דברים המבהילים את הרעיון. מובא בסנהדרין (דף קג, ע"ב) על מיכה שהי' לו בית ע"ז רח"ל אלא שהי' גם מכנים אורחים, וביקשו מלאכי השרת לדחופו, אמר להם הקב"ה, הניחו לו, כי פתו מצויה לעוברי דרכים, ע"כ. ראה גם ראה עד כמה גדולה המצוה וחשובה בעיני השי"ת, שעל רשע כזה המליץ מכיון שמהנה את עוברי דרכים מלחמו.

מסופר בין אנ"ש על הספר הנשרף של רבינו, שלא זכו העולם לאורו. והספר הזה כתבו מוהרנ"ת, ובעת שכתבו היתה לו התפשטות הגשמיות עד שלא ידע היכן הוא בעולם, ולבסוף לא נתגלה כלל מהספר הזה, אולם דבר אחד סיפר ר' נתן, שזוכר מאותו ספר, והוא מענין הכנסת אורחים וסוד הצעת המיטה לפני האורח.

מתנוצץ לי שמץ, אם לא שזכרנו מטעני, שענין הכנסת אורחים ע"פ סוד - כשאחד מישראל הוא בדרך ואינו בביתו, זה מרמז על שכונתו בגלותא, ואזי כל חסד שעושים עמו, מרמז לסוד עליון ונורא.

כל זה הארתי לדייק לאחר שכתבת שעיקר המצוה בתלמידי חכמים, לא כן הוא, אלא עיקר המצוה בכל אחד מישראל היא, רק לתלמידי חכמים שגבה הזכיה והסגולה והיא מאד נעלה, עד שאמרו בברכות, שכל המארח ת"ח בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב תמידים, ועוד ועוד עד אין קץ.

אולם יש עוד ענין במצוה שחשובה לפני המקום ב"ה - היינו מצוה שאין לה דורשים, כמובא לפעמים גם בענין הלכה על העוסק במצוה פסור מן המצוה (סוכה כה ע"א ועוד), ליש מצוה שאפשר לה להיעשות ע"י אחרים, אז הוא מחוייב לעשות את

"אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה"

"בענין הזמן, זה ידוע שכשהאדם עושה לו זמן אפילו כחודו של מחט, אפילו על קאפיטל אחד תהלים בכל יום, או על פסוק אחד בכל יום, אם על סעיף שו"ע והוא שמח בזה, אזי הזמן מתרחב, עד שנעשה קביעות יסוד באדישקייט, וכל המעת-לעת נעשה בסיס לשעה דקדושה הזאת, כאילו כל היום משמש את השעה הקדושה הזו שהוא עוסק בתורה ותפילה, ומרגישים חיות כל היום להגיע אל השעה הטובה הזו.

יש פתגם על מאמר חז"ל (אבות פ"ב מ"ד) **"אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה"** - היינו אל תאמר כשיהי' לי זמן מרווח, אז אלמוד, שמא לא תפנה, היינו שמא רצון הבורא הוא שתלמד במצב של **"לא תפנה"** - שלא יהיה לך זמן, ואעפ"כ בתוך זה תתחנך ללמוד ודייקא אז תחטוף כל מה שתוכל, אפילו א פשוט'ער קאפיטל תהילים, א פשוט'ער סעיף שו"ע און א פשוט'ע מצוה וחזק ואמץ".

(אוסף מכתבים, כ"ג)

"ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה"

"בענין אורחים תלמידי חכמים ששאלת שמצד הדין הם עיקר המצוה, ולמה הכנים מוהרנ"ת זי"ע לביתו דוקא אנשים פחותים, מה הי' כונתו. עד כאן שאלתך.

ובכן דע כי מצות הכנסת אורחים עולה לכל אחד מישראל, וכל אחד מישראל כשמארחים אותו בשעה שהוא בדרך, וכל מה שעושים עמו הרי זה בכלל גמילות חסד בגופו, ואין שום הבדל בעצם קיום המצוה מהי דרגתו של האורח, אלא אך זאת שיהיה בכלל ישראל.

מיון בשבת

מיון שני מיני אוכלים

מלאכת בורר בשבת אסור משום תיקון אוכל, שאוכל המעורב עם פסולת היא דבר חסר תיקון, וכשמפרידים את הפסולת מן האוכל נתקן האוכל. וכך הוא לשון **החזון איש** (סימן נא) 'אין בורר אלא בדבר המעורב שעל ידי הברירה מתחדשה צורתו לברורה ונקיה'. וכן כתב **בביאור הלכה** (ס"ג ד"ה לאכול) 'שעל ידי הברירה מתייפה המאכל ונתקן והיא מלאכה הצריכה לגופה'.

והנה מבואר **בגמרא שבת** (עד.) שאיסור בורר אינו רק במי שבורר אוכל מתוך פסולת, אלא גם כשיש לפניו שני מיני אוכלים מעורבים זה בזה, אסור להפריד שני המינים זה מזה, ואין היתר לבורר מין אחד מהשני רק אם בורר את המין שרוצה לאכול כדי לאכלו מיד. וכן נפסק **בשולחן ערוך** (סימן שיט ס"ג); היו לפניו שני מיני אוכלים מעורבים בורר אחד מאחד ומניח השני כדי לאכול מיד. ע"כ.

שני מיני אוכלים לאחר זמן

בביאור הלכה (ס"ג ד"ה היו) מביא את שיטת **הפרי מגדים** (מש"צ סק"ב) שהסתפק האם האיסור לבורר שני מיני אוכלים הוא רק כשיש לפניו שני מינים שרוצה לאכול מין אחד מהם, ואילו המין השני הוא רוצה לסלק ואינו מעוניין בו כרגע, אבל אם מפריד שניהם זה מזה כדי להניחם לאחר זמן, יתכן שאין על זה איסור בורר. **והביאור הלכה** חולק עליו שגם אם מעוניין להפריד שני המינים כדי שיהיה כל אחד מהם ראוי לאכול לעצמו לאחר זמן, יש בזה איסור ברירה.

שני מיני אוכלים בכלי מיד

כמו כן צידד **הפרי מגדים** (שם) שאין איסור לבורר בכלי שני מיני אוכלים שרוצה לאכול מיד. וגם בזה חולק עליו **הביאור הלכה** (ס"א ד"ה ובורר) שיש בזה איסור ברירה.

ביאור מחלוקת הפמ"ג והמשנ"ב

ניתן לבאר סברת המחלוקת בין הפרי מגדים לביאור הלכה על פי מה שהתבאר שישוד לביאור בורר היא משום תיקון המאכל, וכתבו **התוספות** (שם ד"ה היו) **והרא"ש** (פ"ז סי' ד) שגם בתערובת של שני מיני אוכלים, נחשב אותו מין שאינו חפץ בו כפסולת, דכל זמן שלא נברר זה לעצמו וזה לעצמו הרי זה מעכב את המין שחפץ בו להיות מוכן לאכילה. וניתן לומר שאם מסלק מחשבתו מלאכול מהם הרי זה נקרא פסולת, אבל כל זמן שלא סילק מחשבתו מלאכול את שניהם הרי שניהם נקראים אוכל, ואין איסור בורר אוכל מאוכל, שאין איסור לתקן דבר המתוקן כבר.

ולכן שיטת **הפרי מגדים** דלא שייך איסור בורר בשני מיני אוכלים רק באופן שאינו רוצה את השני כלל, שאז יש תערובת של אוכל ופסולת. אבל אם רוצה את שניהם בשוה מותר לבורר אפילו בכלי, וכן אם אינו רוצה את שניהם כעת מותר לבורר את שניהם, שאין איסור לבורר פסולת מפסולת, שאין כאן תיקון כלל.

ואילו סברת **המשנה ברורה** היא דעצם

הדבר שיש תערובת של שני מינים ואינו יכול לאכול כאחת הרי הם חסר תיקון, ובה שמפרידם להיות כל אחד בפני עצמו הרי הם נתקנים. ולכן אם בורר שני מיני אוכלים בכלי אפילו לאכול שניהם מיד חייב, וכן אם בורר שניהם כדי לאכול לאחר זמן חייב שבוה נעשו ראויים לאכול לאחר זמן, ואין היתר עד שיתמלאו כל הג' תנאים שיברור את המין שרוצה לאכול, ויברור ביד, כדי לאכול מיד, שאז אינו נקרא מתקן רק כאוכל דרך אכילה.

בורר בקומפוט חי

יש לדון במי שיש לו קומפוט של כמה מיני פירות חתוכים ורוצה להפריד מין אחד מהשני כדי לאכול את שני המינים בזה אחר זה, כדי שלא להיכנס לשאלה של ספק ברכות במיני פירות מעורבים.

ונראה שזה פשוט שאם לא משנה לו איזה לאכול קודם מותר להפריד מין אחד מהשני, שאין בזה שום תיקון כלל, ואין על אחד מהם שם פסולת. כמו כן אם רוצה להפריד הפירות כדי שיהיה מין אחד בשבילו ומין אחר בשביל חברו, מותר לבורר איזה שירצה, ואין צריך לחשב מי יאכל הראשון, שאצל כל אחד נחשב כבורר אוכל לאכול מיד.

אבל באופן שהממין בעצמו רוצה לאכול את שני המינים דוקא אחד אחרי השני, שרוצה קודם לאכול את מין העץ כדי לברך קודם ברכת העץ, ואחר כך לאכול את מין האדמה כדי לברך אחריו האדמה. יש להסתפק אם מותר לו להוציא את מין האדמה שרוצה לאכול אחר מין העץ. דמצד אחד יש לומר דכיון שרוצה לאכול את שניהם עכשיו ורק משום סיבה צדדית של הברכה רוצה לאכול אחד אחרי השני אי אפשר לומר שאחד מהם נקרא פסולת, ומותר לבורר איזה שירצה. ומאידך יש לומר דכיון שאינו רוצה לאכול כשהם מעורבים הרי יש כאן חסר תיקון, ואם מוציא את המין שאינו רוצה לאכול תיכף ומיד רק אחר הראשון אין זה נחשב כדרך אכילה אלא כמתקן.

ונראה דבאופן שאינו רוצה לאכול מין אחד תיכף ומיד ממש, אלא שרוצה לאכול שניהם בעוד חמש דקות בשעת הסעודה, יש על שניהם שם אוכל, וגם אם אוכל מין אחד קודם השני מותר, ששניהם הם סמוכים ואינו מקפיד על אחד יותר מהשני, וזה נקרא גם דרך אכילה.

מיון שני מיני פסולת

כפי האמור יסוד איסור בורר הוא משום תיקון, ולכן פשוט שאין איסור בורר אם רוצה לבורר שני מיני פסולת. לדוגמה לא אחר שגמרו את בני הבית לאכול את המרק נשאר עדיין בסיר קצת ירקות עם מרק, ורוצה לשפוך את העצמות בפח ואת המרק בכיור, אין בזה איסור בורר, שאינו רוצה אחד יותר מהשני ואין כאן שום תיקון.

שני מיני בגדים ושני מיני כלים

האיסור למיין שני מינים אינו רק באוכלים, אלא גם בבגדים ובכלים, שאם יש תערובת של כמה מיני בגדים וכמה מיני כלים אסור

כיבוס בגדים במוצאי ת"ב

נפסק **בשולחן ערוך** (סי' תקנח ס"א) נוהגים שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי עד חצות היום, וכתב **המשנה ברורה** (א"ס קס"ג) שמנהג זה כולל שלא לרחוץ במרחץ ולא להסתפר ולכבס בגדים עד חצות. אבל כתב שאם חל תשעה באב ביום ה' שאז יום עשירי הוא ערב שבת מותר בכל זה לכבוד שבת.

ולפי זה בשנה זו שחל מוצאי שבת ביום חמישי מותר בערב שבת בבוקר להתרחץ ולספר ולכבס בגדים לכבוד שבת. והנה **אא"ז ז"ל בעל הקנה בושם** היה מורה ובא שאין היתר לכבס בגדים ולהסתפר רק מיום ששי בבוקר ולא בלילה. וכלשון **הקיצור שלחן ערוך** (סי' קכד ס"ב) שכתב; אם יום העשירי חל בערב שבת מותר לרחוץ ולהסתפר ולכבס מיד בשחרית מפני כבוד השבת. וכן מובא **באליה רבה** (סי' תקנח סק"א).

ואף שבמקור הדברים **במגן אברהם** (שם סס"א) משמע שעיקר ההיתר הוא משום כבוד שבת, ואחד מתקנת עזרא היה שיהיו מכבסים בגדים בכל שבוע בחמישי בשבת כדי להיות פנוי בערב שבת להתעסק בצרכי שבת (כמבואר בס' רמב"ס א"א), אף על פי כן כשחל יום ט' באב ביום חמישי לא רצו להקל בזה מפני אבילות החורבן.

אמנם **בשו"ת מחזה אליהו** (ח"א סי' פו) כתב שכונות הקיצור שלחן ערוך והאליה רבה היא להיפך; שבשנים שעברו היה כיבוס למיין אותם, ולפסק המשנה ברורה צריכים לזה הג' תנאים של בורר, שיברור רק את המין שרוצה, ויברור רק ביד, כדי להשתמש בו מיד.

ויש בכלים ובגדים חומרא יותר משני מיני אוכלים, דאילו באוכלים כתב **הרמ"א** (שם) שאם הם אותו מין מאכל מותר למיין חתיכות גדולות מתוך קטנות, דחתיכות גדולות מתוך קטנות נקרא מין אחד ואין על ברירתם שם תיקון. וזה שייך רק במאכלים שעיקר הקובע בו הוא הטעם, דח"ך אוכל יטעם, אבל בגדים וכלים פשוט שהגדול קובע בהם, ובגד או כלי הראוי לשימוש קטן אינו ראוי לשימוש גדול, ולכן הממיין בגדים בין מידות גדולות לקטנות הרי הוא בורר גמור, וכן הבורר כפיות מכפות ומזלגות ממזלגות הוא בורר גמור.

להדיח כלים ולהעמידם במקומם

כשיש ערימה גדילה של סכו"ם כלים ובעלת הבית רוצה להדיח את כל הכלים מותרת לקחת כל כלי לעצמו ולהדיח תחת הברז, וכאשר הכל נמצא כבר בידה אינה צריכה להחזירו לתוך הערימה, ויכולה לסדר כל כלי במקומו המתאים לו, שכאשר הגיע לידה כבר אין הכלי בתערובת ותחילת נטילת הכלי בידה לא היה לצורך ברירה רק לצורך הדחת כלים (עי' שפ"א שבת עד. ושוש"כ פ"ב סעי' פה ופט).

אמנם זהו דוקא אם ברגע נטילתו ביד מכיון בשביל להדיח הכלי או בשביל לאכול האוכל שבא לידו. אבל אבל מי שיש לפניו תערובת

אוכל ופסולת ונוטל כל אחד בידו על דעת למיין אותם אין היתר לעצור באמצע, דאיסור בורר הוא אפילו באופן שהברירה לוקחת הרבה זמן, וכמבואר בפוסקים שהנותן גבינה בכלי ונוטף מי החלב ממנו חייב משום בורר הגם שלוקח הרבה זמן (עי' רש"י צה. ד"ה המחבץ).

מיון צעצועים

דבר זה נוגע גם כשילדים משחקים בכמה מיני צעצועים ורוצים אחר כך לאספם, שאסור לעצור כל צעצוע בנפרד כדי להחזירו במקומו דזהו בורר גמור, וגם אין לפזר את הצעצועים כדי שיוכלו למיין אותם אם עושה כן לצורך התחלת הברירה דגם זה דרך ברירה. ורק אם נזרקו בצורה מפוזרת שלא לשם מיון מותר אחר כך למינם. ונראה דמותר לומר לילד לשחק בצורה מופרזת כדי שאחר כך יצוו אותו לאסוף כיון שהילד מכיון לשחק ולא למיין (ויע' מאור השבת ח"ג עמ' תקיא הביא תשובת הגרי"י פישר ז"ל).

מיון ספרים ולהניחם בארון

שאלה זו מצוי גם כשיש ערימה של ספרים, שאסור לקחת כל ספר ולהניחו במקומו בארון משום איסור בורר בשני מיני כלים, ואפילו ש"ס גדול מתוך ש"ס קטן נראה שחשוב כשני מינים ואסור. אך אפשר לקחת ספר וללמוד בו קצת ואחר כך עוד ספר וללמוד בו קצת ולהניחו כל אחד אחר הלימוד בארון, דאז נחשב כלוקח הספר כדי ללמוד בו לקיים מצות תלמוד תורה ואחר כך מחזירו למקומו.

הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע א (ד)

כמוי מן העין

רבי נחמן מולטשינער (ל"ד)

יחד עם רצונו העז ותשוקתו הגדולה של מוהרנ"ת להדפיס את הספרים, היה נזהר מאד לבלי לפרסם ענין ההדפסה לפני הזמן והעת, כי המתנגדים הביטו וארבו על חסידי ברסלב באלף עיניים אחר כל דבר, ופחד מוהרנ"ת פן ואולי יתוודע להם, וילשינו הדבר להממשלה.

לכן הרבה פעמים כשמוהרנ"ת כתב במכתביו אודות הספר ליקוטי עצות וליקוטי הלכות היה זהיר לכתוב רק ברמז, והטמין בתוך לשונו במה הכתוב מדבר. ולפעמים כתב ממש בלשון חידה ומשל, כמוכא בעלים לתרופה וז"ל: "וההוצאה מרובה כאשר תבינו מעצמכם, והעסק הוא מהדברים שאין להם שיעור, כיגם על ב' זוג לייכטיר כסף גדולים, וה' או' לויט מרגליות גדולים וכיוצא בזה צריכים סך הרבה, מכל שכן שאנו רוצים לקנות הרבה יותר, כאשר תבין בעצמך הנמשל מאתך, וז"ל (סי' שצ"ז).

הסחורה של ר' נחמן סוחר...

וכן במכתבים הרבה, הוא מכנה את הדפסת הספרים בלשון "סחורה", ומשתמש ברמזים רבים. והרי כמה מלשונותיו במכתביו: "אם יהיה לך ידיעה טובה מר' נחמן מיאס שכבר התחיל וכו', השי"ת יושיענו הטוב מהרה" (סי' ת"ח); "הגיע לו אגרת מיאס מידידינו ר' נחמן נ"י, שכבר התחיל בלימוד הטוב והוא עולה יפה, והוא צריך מעות הרבה" (סי' ת"ח); "והודיע לי ישועת ה' שכבר בא ר' נחמן בשלום עם כ' (בדפוס משך הנחל פנחנו "עשרים", ואפשר שהוא "כל" וצ"ע) כסף ... ותפרוס בשלום ידידי הותיק מו"ה נחמן סוחר" שיחיל, אם עדיין לא יצא מביתו תראה שיבא עמו איזה סחורה א' או ב' על כל פנים" (סי' ת"מ).

וכן הוא מכנה כמה וכמה פעמים במכתביו את רבי נחמן מולטשינער, בשם ר' נחמן "סוחר", או: ר' נחמן "עולה יפה בלימודו", ובעת ששלח ר' נחמן עלים לדוגמא למוהרנ"ת, הזהיר מוהרנ"ת את אנ"ש בכל תוקף לבל יתראה לאיש זר, כמו שכתב בזה"ל: "וגם זה המעט שאני כותב לך יהיה בסוד ולא תגלה אותו רק למתי מעט בסוד" עכ"ל (בסי' שיד).

"תהילה לא-ל הוא מתלהב בחשק נפלא לעסק הזה"

ר' נחמן מטולטשין מצדו זירז עצמו בזריות יתירה ובשמחה גדולה, ויצא בנסיעתו לעיר יאס ביום ה' ופרשת לך, ומגדול חשקו והתלהבותו לדבר מצוה כזה, לא רצה להתעכב עד אחר שבת קודש, ומיד בהזדמנות ראשונה רץ לדבר מצוה, ומצוה שבאה לידו לא החמיץ. שמחתו של מוהרנ"ת לא ידעה גבול, כמו שמבצבץ מתוך המכתב: "ברוך ה' אשר בשפלינו זכר לנו, ובצר הרחבת לנו שנמצאים אנשים שמתנדבים במעוהם ובגופם לזה ... ומצפה ומחכה לישועות וחסדים גדולים מאלה. ובכל העת שר' נחמן היה שם, היה מוהרנ"ת מצפה בכליון עינים לראות אם המלאכה מתקדמת כראוי, ואם הם עוסקים למעשה בהדפסה, ושכבר יזכה לראות הגמר.

זה לשון קדשו של מוהרנ"ת במכתבו לבנו: "עש"ק לך תר"ג ברסלב ... ודע בני חביבי כי אתמול הלך מפה ידידינו ר' נחמן נ"י בשביל העסק הקדוש, איזה שעה סמוך למנחה יצא מביתי 'ברגליו' בזריות לדרך כזה, כי תהילה לא-ל הוא מתלהב בחשק נפלא לעסק הזה, ולא רצה להתעכב עד אחר שבת קודש וכו'. דברי אביך הרואה ומבין ומאמין בישועת ה' ונפלאות חסדיו בכל עת, ומצפה ומחכה לישועות וחסדים גדולים מאלה, עד נזכה כולנו להיות כרצונו הטוב באמת, ולהכיר אותו יתברך בעולם הזה ובעולם הבא לצנח, נתן מברסלב" (סי' שצ"ח).

נערך ע"י הרה"ח רבי נחמן שווארצמן שליט"א בעמ"ח "אצירות עלים לתרופה".

בהזדמנות נוספת כאשר רבינו האריך לדבר בדבר הצורך להתרחק מספרי החקירה אף כאלו שנתחברו על ידי גדולי ישראל, הצביע רבינו בשבח על הספר הקדוש "תולדות יעקב יוסף" כאחד הספרים הבנויים על יסודות קדושים ונאמנים המחזקים את האמונה הטהורה. (אוצר יראת שמים כרך א וכר ד)

פתח לפני רלתי ביתו ואוצרותיו

כאמור, יצא רבי שניאור זלמן לכיוון פולנא שבה איוה למשכן לו הרה"ק בעל התולדות. באותה תקופה היה הרה"ק בעל 'תולדות' מסוגר בחדרו ולא נאות להכניס אליו אנשים, אך כאשר אך ראה את פני רבי שניאור זלמן קיבלו מיד לחדרו ואת הדלת סגר בעדם. כך ישבו הני צדיקייא במשך שלש יממות רצופות ועסקו ברזים מכבשונם של עולם וכל צרכיהם הובאו לחדר פניהם.

הרבנית, זוגתו של בעל 'תולדות' הסיקה מכך כי גדול הוא האורח במאוד בעיני בעלה, והחליטה לגלות לו את כאבה הצפון בליבה. ויהי אך יצא מהחדר פתה אליו בבכייה ובתחנונים שיזאל להעיר את תשומת לב בעלה שישקם עיניו על בני ביתו, על צאצאיו שהגיעו לפרקם ואין הוא דואג כלל להשיג את האמצעים הדרושים להובילם לחופה. רבי שניאור זלמן התחבט מאד אם לקבל על עצמו שליחות זו, והתנצל על כך שהוא עדיין אברך צעיר בשנים ואין יוכל להורות דעה את האדם הגדול בענקים בשנים ובחכמה, בחששו מקפידתו שיכולה ח' להזיקו. אך אחר שהרבנית ציינה כי מעולם לא חלק בעלה כבוד כה רב להבאים אליו, ואם כן בוודאי יטה אצלו לדבריו, נאות רבי שניאור זלמן להעלות ענין זה אך לא לפני שיברר ויפתור אצלו את כל ספקותיו ושאלותיו בעבודת ה'.

בתך בנרה שחרר מעבודת ה' שלך

לאחר שהייה במחיצתו במשך הימים, הגיע העת שרבי שניאור זלמן התכונן לשוב לביתו. בעת הפירוד מה'תולדות' קיים את מאמרו לרבנית והפטיר כבדרך אגב: 'מדוע אינכם משתדלים להשיא את הצאצאים שהגיעו לפרקם'. 'מה בידי לעשות עבורם' תמה רבי יעקב יוסף 'מן הראוי שתסעו מעט על פני המדינה להשיג את צורכי סיפוקם'. - 'חס ושלום' נזעק רבי יעקב יוסף, 'ותורה מה תהא עליה, הרי עולל אני להתבטל משעוריי הקבועים עקב טלולי הדרכים הקשים'. נענה רבי שניאור זלמן ואמר: הרי הורנו חז"ל: בתך בגרה שחרר עבדך - עבודת ה' שלך ... נתפעל 'תולדות' מהדברים, ועל אתר הרים קולו וצויה להכין המרכבה להשיג לדרך פעמיו. (ספר מגדל עז להר"י מונדשין)

בהיכלו של התולדות יעקב יוסף

צמאנו הגדול של בעל התניא לשאוב מבארו הנובע של אור שבעת הימים הבעל שם טוב עוד ועוד לא ידע רוויה, והם הביאוהו להמשיך ולבקר אצל רבים מתלמידיו הק' ולקבל מהם מכלי ראשון תורה והדרכה שקיבלו מפיו הק'.

כשהגיע אליו שמעו של זקן התלמידים, ראשון לראשונים - מעתיקי שמועתו ומפיצי תורתו של הבעל שם טוב, ה"ה 'הכהן הגדול' כפי שכונה על ידי צדיקי דורו - הרה"ק רבי יעקב יוסף כ"ץ זי"ע א מפולנא, אמר להגיע לבקר בהיכלו להתבשר ממזיו ולקבל מתורתו.

חשיבותו ורום מעלתו של אותו גאון וקדוש סבא דסבין שהתקרב לבעל שם טוב לעת זקנותו ואף מבוגר היה מרבו, אין ניתן לתיאור, הוא הגבר שהאיר וליהט את העולם בביעורין דאשא וזיקוקין דנורא שזכה לשמוע מפום ממלל רברבן רבו המובהק הבעל שם טוב הקדוש.

חשיבותו של בעל התולדות אצל רבינו הק'

על חשיבותו הגדולה גם אצל רבינו הקדוש זי"ע נמציו למדים מהסיפור דלהלן: כשהיה רבינו הקדוש זי"ע כבן ארבע או חמש, התגורר הוא בעיר מעז'בוז, בבית בו חי ופעל זקנו הקדוש אור שבעת הימים רבי ישראל בעש"ט זי"ע, אליו היו באים ומתכנסים גדולי צדיקי הדור. פעם אחת לאחר התכנסות מעין זו, החליטו הצדיקים לנסוע משם לפולנא, אל הרה"ק בעל 'תולדות יעקב יוסף' זי"ע, זקן תלמידיו של הבעש"ט. רבינו חפץ מאד להצטרף אליהם בנסיעתם, כדי לחזות בנועם קדשו של 'תולדות', אך הנוכחים לא רצו למלאות את משאלתו, מחשש שעקב היותו ילד פועט ורך בשנים, לא יוכל לעמוד בנסיעה ארוכה כל כך ללא פיקוח קפדני ושמיירה מעולה. ברם, רבינו ז"ל בעזות דקדושה שהייתה טבועה בו כבר בגיל כה רך, הניח את רגלו בין גלגלי המרכבה כדי שלא תוכל לנסוע בלעדיו. או אז, לקחו הרה"ק מקראסני צצוק"ל תחת חסותו, והמרכבה עם כל תלמידי הבעש"ט, ורבינו בתוכם, יצאה לדרכה. רבינו החשיב מאד פגישתו זו עם 'תולדות' ואמר שכל ימיו הוא מכיר טובה להרה"ק רבי חיים מקראסני על כך. עקב מעשה זה התבטא רבי חיים קראסנער כעבור שנים כלפי רבנו: "את העקשנות דקדושה ראו עליו כבר מימי ינקותו..."

רבנו הרבה לדבר בשבח גדולתו וקדושתו של בעל 'תולדות', וכשהגיע אל רבינו הספר הק' תולדות יעקב יוסף הפליאו רבינו במאוד, אולם הוסיף שעצם קדושתו ורום מעלתו של ה'תולדות' גבוהים לאין ערוך מן המשתמע בספרו.

המשך מעמוד א'

זוהי באמת הנחמה שאף בעצם ימי האבילות אנו מזכירים אותה ומתנחמים שעדיין יש תקוה, כי כל כוונתנו בבושה היא התקומה וההתחדשות הכלולה בצעקת ה'השיבנו' שבסוף הקינות, וכמו שרבי נתן כותב לבנו (במכתב מעש"ק דברים תקצ"ב): "שזה עיקר תכלית אמירת הקינות, שכולם כלולים במגלת איכה שאמר ירמיה הנביא ברוח הקודש, שמסיים בסוף השיבנו". וכפי שמשנה רבינו מלמדינו בתוכחתו האמורה בפרשתינו, על אף שמזכיר את כל העוונות החמורים שנכשלו בהם ורוצה שיתביישו בהם, אולם הכל בדרך תוכחה של חסד כי "משנה תורה הם דברי תוכחות שמוכיח משה את ישראל בתוכחה של חסד להראות להם חסדי ה' וטובו וצדקתו לעולם וכמה הכעיסו לפניו בכמה מקומות ואף על פי כן עדיין חיבתו ורחמי עוליהם" (שם ערלה ד-טז).

נעלה ונתרומם ע"י סולם הבושה העולה בית א-ל ומקשר ומחבר את השפל ביותר לפסגת רוממות קדושת בית המקדש, נכניס לתוכנו את התרופה המרה שמצילה חיים ומטהרת ומזככת יותר מכל, יחד עם זה נעורר את התקוה הגדולה לקיים בנו 'חדש ימינו כקדם' בפלאי פלאות.

ברכת מול טוב להרה"ח ר' אברהם דוד וויס שליט"א למען ארצונו מן התב"ח שליטה צבי נ"ו עב"ג	ברכת מול טוב להרה"ח ר' אברהם סולדש שליט"א למען ארצונו מן התב"ח שליטה צבי נ"ו עב"ג	ברכת מול טוב להרה"ח ר' אברהם דוד וויס שליט"א למען ארצונו מן התב"ח שליטה צבי נ"ו עב"ג	ברכת מול טוב להרה"ח ר' אברהם דוד וויס שליט"א למען ארצונו מן התב"ח שליטה צבי נ"ו עב"ג	ברכת מול טוב להרה"ח ר' אברהם דוד וויס שליט"א למען ארצונו מן התב"ח שליטה צבי נ"ו עב"ג